

Türkiye'nin en eski partisidir. 1923'te TBMM'yi yenilemek isteyen Gazi Mustafa Kemal Paşa tarafından Halk Fırkası adıyla kurulmuştur. Cumhuriyet'in ilanından sonra da adına Cumhuriyet sözcüğü eklenmiştir. Adındaki "Halk" sözcüğünü, yüzyılın ilk çeyreğinde bütün dünyayı etkisi altına alan, Türk Kurtuluş Savaşı sırasında da çok revaçta olan halkçılık ideolojisinden almıştır. Ancak hızla zenginleşmek isteyen burjuvazinin köylüye yüklediği ağır vergiler ve demokratik mekanizmaları tıkaması nedeniyle halkçılık yapamamıştır.

İzmir İktisat Kongresi'nde liberal ekonomi kararı alarak batı'ya mesaj vermiş, 1929 ekonomik buhranı nedeniyle de devletçi politikalara yönelmiştir. İttihatçılığın ideolojik varisi olmakla birlikte İttihatçıları ya Kemalist yapmış ya da tasfiye etmiştir. 1923-1950 yılları arasında devlet başkanlarının emirlerini yerine getiren, mebusları onlar tarafından atamayla belirlenen, rejime parlamentarizm görüntüsü vermek için kullanılan bir örgüt durumundaydı. Meclis Grubu, hükümetten gönderilen tasarıları onaylamakla yetinmiştir.

Cumhuriyet'in ilanı, Tevhidi Tedrisat Yasası, Halifeliğin kaldırılması, Şapka Kanunu, Medeni Kanun, Latin Harflerinin kabulü, Soyadı Yasası, Kadınlara seçme ve seçme haklarının tanınması, dil devrimi ve Türk Tarih Tezi gibi üst yapı devrimleri ve uygulamalar bu partinin iktidarda olduğu dönemin ürünleridir. Bütün bu dönem boyunca Türk milliyetçiliği ve koyu bir antikomünizm devletin temel siyaseti olmuş, hapisaneler hiç bir zaman solcusuz kalmamıştır. CHP, 1940'ta köyde üretimi artırmak ve Kemalist ideolojiyi köye ulaştırmak için kurduğu Köy Enstitülerini de sola kaydığı gerekçesiyle kapatma yolunu seçmiştir.

CHP, başlangıçta orta burjuvaziye dayanırken giderek büyük burjuvazinin ve toprak ağalarının halkın sırtına yük olan partisi haline gelmiştir. İçinde devletçilik (İnönü) ve liberalizm (Bayar) rekabetini barındırmış, zaman zaman bu iki eğilimden biri partiye ve devlete hâkim olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesi üzerine kurulan yeni dünya düzenine uyum sağlamaya çalışmış, Demokrat Partinin halk kitlelerinden destek aldığı görünce, uygulamalarını yumuşatmak ve ilkelerinin bir kısmından vazgeçmek zorunda kalmıştır. 1950'de muhalefete düştükten sonra sağdan sola geçmiş ve parlamenter demokrasinin savunucusu haline gelmiştir. 1950'den önce bir devlet aygıtı durumunda olan CHP'nin ancak 1950'de bir parti haline geldiği söylenebilir.

ORTANIN SOLU, SOSYAL DEMOKRASİ VE HALKÇILIK

1960 sonrasında bütün dünyada gelişen sosyalizm hareketi üzerine ve genç subayların 1960 askeri darbesinden sonra "Ortanın solu" politikasını benimsemiştir. Ecevit'in muhalefetine rağmen 1971 yarı faşist hükümetlerine ortak edilmiştir. Ecevit'in önderliğinde 1973'te seçimlerden birinci parti olarak çıkmıştır. Ortaklık hükümetlerine girmiş, 12 Eylül 1980'de kapatılmış, onun mirası üzerinden Halkçı Parti, Demokratik Sol Parti, Sosyal Demokrat Halkçı Parti gibi partiler oluşmuş ve bu parçalanma merkezin solunu güçten düşürmüştür. SHP ile birleşmiş, Ecevit'in DSP'ni ise eritmiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi, diğer partilere göre içinde en çok sınıf ve tabaka ile birlikte bunların dünya görüşlerini barındıran bir oluşumdur. Avrupalı liberal burjuvaziden, Kemalist orta ve küçük burjuva, hatta sosyalistlere kadar parti içindeki sınıf ve tabakaların çekişmesi bitmeyecek gibidir. Bu nedenle çok sesli bir görünümü vardır.

Gücünü öğrenim görmüş, Batı yaşam tarzına bağlı kentli nüfustan almaktadır. Alevi kesimin de doğal sığınağı gibidir. Parti içinde iki ana akımdan biri CHP'nin tek parti dönemindeki devlet ideolojisine sahip çıkması diğer akım ise onun çağdaş bir halkçı parti olması ve sosyal politikalar gütmesidir. Birinci eğilimin partiyi bölme politikaları sonuçsuz kalmıştır. AKP'nin yoksul kitlelerin önemli bir bölümünü elde etmesi üzerine CHP de bu kitleye hitap eden vaatlerde bulunmaya başlamıştır. Ancak onun tek parti döneminde köylü kitleleri üzerinde uyguladığı ağır vergilendirme ve devlet baskısı nedeniyle yoksul kesimlerin belleğindeki yeri olumlu değildir. Bu algılamanın kırılması zaman alacağına benzemektedir.

CHP, dış politikada Batı ittifakları içinde kalmayı savunmakta ve AKP ile MHP'nin savaş politikalarına karşı durmaktadır.

KÜRTLERİ VE KIRSALI KUCAKLAMAK

CHP, 1923-1950 arasında 27 yıl süren iktidarı döneminde Kürtler üzerinde uygulanan baskı, inkârcı ve asimilasyon politikalarının varisi gibi görüldüğünden bu kesimle arasında psikolojik bir duvar vardır. Parti yönetimi, kendi tabanındaki Türk milliyetçisi seçmen direnişi nedeniyle bu konuda politikalar üretmede zorlanmakta, geçmişinden arınamamakta ve iki arada bir derede bocalamaktadır. Kırsal kesimde ve Kürt bölgelerinde hareket alanı çok kısıtlıdır. Sosyal politikalar vaat ettiği halde, seçmenin ancak dörtte birinin oyunu alabilmektedir.

Zeki Sarıhan tarafından yazıldı.

Salı, 07 Temmuz 2015 06:26 -

Günümüz CHP'si, merkez sağın karşısında bir merkez-sol seçenek, devletin muhafazakârlaşması önünde laik bir direnç noktası, düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü savunduğu için demokratların umudu, halindedir. 92 yıllık tarihi boyunca birçok kez evrime uğrayan CHP, kendini yenilemekte tereddüt etmeden orta ve alt sınıfların partisi olmak zorundadır.

CHP'nin geleceğinin, hızla sosyal politikalara odaklanmasına, parti içi demokrasiyi geliştirmesine ve Türkiye halkının sosyal ve kültürel dokusuna uygun politikalar geliştirmesine bağlı olduğu görülüyor.